

Täysistunto

Maanantai 11.12.2023 klo 12.00—23.17

13. Hallituksen esitys eduskunnalle päästökauppalaiksi sekä laiksi biopolttoaineista, bio-nesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain 2 ja 33 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 71/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 11/2023 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelua, edustaja Mehtälä.

Keskustelu

21.33 **Timo Mehtälä kesk:** Arvoisa puhemies! Tänä vuonna tuli aikainen talvi. Talvi yllätti, kuten täällä etelässä tavataan sanoa. Kylmä viima puhalsi myös suomalaisten energiayhtiöitten ylitse, kun hallitus esitti, että ilman mitään siirtymäaikaakaan lämpökattiloitten laskentatapa uudistettaisiin. Hallituksen esityksen mukaan lämpökattiloitten tehollaskentaa laskettaisiin nykyisen nimellisen kokonaislämpötehon eli kilpitehon sijasta jatkossa kokonaispolttoainetehon mukaan.

Muutoksen vuoksi useampi laitos ylittäisi 20 megawatin tehorajan ja joutuisi päästökauppalaan piiriin. On järjetöntä, että pelisäännöt muuttuvat yhtäkkiä — tulkintatapa on nimittäin ollut sama päästökaupan alusta alkaen. Energiayhtiöitten investointipäätökset tehdään vähintään 10—20 vuoden tähtäimellä. Tämä olisi ollut omiaan heikentämään kuvaa Suomesta maana, jonka investointi- ja toimintaympäristö on vakaa.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunnan mietinnössä hallituksen esitys muuttui siten, että energiayhtiöille annettiin siirtymäaika vuoteen 2026. Tämä ei riitä. Laitosten pitää muuttaa kapasiteettiaan uuteen tehorajaan ja ottaa käyttöön vaihtoehtoisia polttoaineita vain kahdessa vuodessa. Tämä on mahdotonta, ottaen huomioon taloudelliset realiteetit, luvitus ja rakentaminen. Siksi keskusta esittää siirtymäajan jatkamista vuoden 2030 loppuun saakka. Tämä turvaisi toimintaympäristön vakauden niille laitoksille, jotka eivät ole kuuluneet päästökaupan piiriin.

Arvoisa puhemies! Välttääkseen päästökaupan piiriin joutumisen voivat energiayhtiöt joutua poistamaan käytöstä häiriötilanteitten varalla olevia lämpökattiloita, jotta kattiloitten yhteenlaskettu kokonaispolttoaineteho säilyisi alle 20 megawatin. Toiseksi päästökaupan piiriin joutuminen poistaa mahdollisuuden polttaa polttoturvetta kattiloissa, koska sen seurauksena lämpölaitokset joutuisivat maksamaan päästökauppamaksua. Tämä nostaisi kaukolämmön hintaa noin 35 euroa megawattitunnilta. Kustannusta ei voi siirtää kaukolämmön hintaan, joten turve jää pois käytöstä. Kuitenkin hallitusohjelmassa pidetään turvetta strategisesti tärkeänä polttoaineena. Hallitus toimii tässäkin asiassa ohjelmansa vas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 70/2023 vp

taisesti. Tämä ei olisi huoltovarmuuden kannalta viisasta, mutta tähän hallitus on energia-yhtiöitä ajamassa. Uudistus heikentää ja voi jopa vaarantaa paikallista huoltovarmuutta. Ihmettelyn erityisesti teitä, perussuomalaiset — jotka olettekin hyvin runsaasti mukana täällä salissa. Olette olleet mielestänne ainoita turpeen puolustajia. Kuitenkaan valiokunnassa ette millään tavalla puolustaneet pieniä energialaitoksia.

Arvoisa puhemies! Olen pettynyt siihen, miten ylimalkaista valmistelu on ollut. Hallituksen esityksessä ei edes esitetty arviota siitä, miten montaa laitosta uusi laki koskee. Vaikutusarvioinnissa todetaan vain, että 20 megawatin kokonaislämpötehon laskentatapaan tehdyn muutoksen arvioidaan kasvattavan päästökaupan laitoslukumäärää jossain määrin. Tämä ei anna hyvää kuvaa oikeistohallituksen lainvalmistelun tasosta asiassa, jolla on haitallinen vaikutus investointiympäristön vakauteen. Valiokunnan kuulemisten myötä on ilmennyt, että näitä energialaitoksia, joita muutos koskee, on toistakymmentä. Nämä laitokset, jotka muutoksen myötä siirtyisivät päästökaupan soveltamisalaan, ovat kooltaan melko pieniä, ja mikäli laitoksen operoijalla ei ole kokemusta päästökaupasta, on muutos rasakas sekä operatiivisesti että kustannuksiltaan.

Toinen merkittävä asia on 54 metsäteollisuuden energialaitoksen siirtyminen päästökaupaoikeuksien ilmaisjakelun ulkopuolelle. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että Suomi menettää merkittävässä määrin päästökauppatuloja, koska energiayhtiöt ovat voineet myydä päästöoikeuksia niitä tarvitseville.

Tämä hallituksen esitys ei totisesti vie asioita parempaan suuntaan.

Arvoisa puhemies! Teen vastalauseen 1 mukaiset kaksi lausumaehdotusta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kaunisto, poissa. — Edustaja Kulmuni.

21.37 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Aivan alkuun kannatan edustaja Mehtälän tekemiä lausumaesityksiä.

Sitten itse tästä lakikokonaisuudesta vähän tarkemmin. Tämähän on aika merkittävä kokonaisuus liittyen päästökaupan toimeenpanoon, ja siinä on isoja ja tärkeitä asioita. Valitettavasti tuossa direktiivivaiheessa Suomi menetti muutamia meille tärkeitä asioita liittyen esimerkiksi biomassan käyttöön, uusiutuvan energian käyttöön tietyissä laitoksissa, jotka sitten, kun ovat käyttäneet sitä 95-prosenttisesti, lentävät ulos päästökaupan piiristä. Tämähän tietenkin tulee johtamaan siihen, että insentiivi päästä täysin uusiutuvan energian laitoksiin tulee vähenemään, mikä on vastoin koko tätä regulaatiota ja lainsäädäntöä, mutta näin se nyt valitettavasti tulee olemaan. Ja etenkin Suomi ja Ruotsi ovat siinä suhteessa tässä nyt hieman, tai aika paljonkin, kärsijöinä.

Mutta sitten haluaisin jatkaa tästä, mistä edustaja Mehtälä äsken puhui ja mihin liittyen nämä meidän kaksi lausumaehdotustammekin ovat. Tärkeää tietenkin olisi, että kun mietitään päästökauppakautta, joka on seitsemän vuotta — ja tämä olisi vuosikymmenen loppuun — niin me pystyisimme sitten myös teollisuudelle päästökauppakompensaatiota jatkamaan. Nythän se ei ole edes hallitusohjelman mukaisesti jatkumassa vuodesta 25 eteenpäin, ja se tietenkin on suomalaiselle teollisuudelle erittäin merkittävä kustannusten nousu, jos sitä ei tulla jatkamaan. Ensimmäinen lausumaehdotuksemme koskee tätä.

Ja toisekseen pidämme kyllä erittäin ongelmallisena tätä 20 megawatin laitosten laskentatapaa, josta on ollut hieman epäselvyyttä, onko se ainoastaan käänkövirhe vai mistä tämä nyt johtuu. Hyvä, että tähän hallituksen esitykseen nyt sitten valiokunnassa saatiin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 70/2023 vp

täsmennystä: ihan heti se ei astu voimaan vaan ainoastaan kahdessa vuodessa. Mutta tämän tulee johtamaan siis näissä pienissä, alle 20 megawatin lämpölaitoksissa, kuten Ähtäri-ssä, Keuruulla, Lempäälässä, Vatajankoskella, Kokemäellä, Valkeakoskella ja Äänekoskella, siihen, että he eivät ehdi kahdessa vuodessa tehdä näitä uusiutuvan energian investointeja. Edes niitä luvitusprosesseja ei kahdessa vuodessa saada läpi. Ja tosiasias-
sa. [Tuomas Kettunen: Ohhoh!] Joten tämä on kyllä taas sarjassamme, että oliko tästä puhetta vaaleis-
sa. Ja olisi tietenkin mukava kuulla, mitä mieltä hallituksen edustajat ovat siitä, miksi
tätä siirtymäaikaa ei sitten voitu antaa päästökauppakauden loppuun, mikä olisi kuitenkin
realistista sen suhteen, että nuo investoinnit ehdittäisiin luvittaa, eikä tavallisten suomalaisten
kaukolämmön hinta tulisi nousemaan sitten näillä pienilläkään paikkakunnilla, niin
kuin nyt valitettavasti pahalta näyttää.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Saramo.

21.40 Jussi Saramo vas: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys on oikeansuunta-
nen. On hyvä, että esimerkiksi meriliikenne ja jätteenpoltto tulevat päästökauppaan mu-
kaan ja että toimivaa päästövähennysmekanismia vakiinnutetaan ja laajennetaan uusille
toimialoille ja sektoreille.

Päästökauppa on tärkein politiikkatoimi EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi. Tä-
män lisäksi se kannustaa päästöttömien ja vähäpäästöisten innovaatioiden kaupallistami-
seen ja käyttöönottoon hinnoittelun kautta.

Mutta jätteenpoltto jää vielä raportointia ja tarkkailua lukuun ottamatta päästökaupan ul-
kopuolelle. Esimerkiksi Ruotsi on sen kyllä jo sisällyttänyt, niin että tähän parannettavaa
jää ja enemmän toimia olisi tarvittu, sillä Suomen hiilineutraalisuustavoitteita ei tulla saa-
vuttamaan nykypolitiikkatoimilla.

Ilmastopolitiikkaan tarvitaan lisää toimenpiteitä, ja niiden säätämistä ja rahoittamista ei
pitäisi laiminlyödä.

Tämän takia, arvoisa rouva puhemies, teen vastalauseen 2 mukaisen lausumaehdotuk-
sen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kontula.

21.41 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Saramon tekemää esi-
tystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Autto.

21.42 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Suomi on tietysti erityinen maa sillä
tavalla, että olemme esimerkiksi merenkulun osalta ainoa maa maailmassa, jonka kaikki
satamat jäätyvät talvella. Tietysti se, että kaikki satamamme jäätyvät talvella, kertoo siitä,
että olemme hyvin kylmän ilmaston maa, jossa myös lämmitys on aivan keskeistä. Tässä
mielessä, kun täällä kaukana Pohjolassa olemme, myös lentoliikenteen sujuvuudella ja len-
toliikenteen kustannuksilla on kansantaloutemme kannalta merkitystä. Kaikkien näiden
sektoreiden osalta tietysti päästökauppa on omiaan tuomaan kustannuspaineita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 70/2023 vp

Kun esimerkiksi meidän ulkomaan tavaraviennistä ja -tuonnista reilusti yli 90 prosenttia liikkuu meriteitse, niin on todella tärkeää varmistaa, että EU tätä uutta sääntelyä nyt toimeenpanee tavalla, joka ei mahdollista senkaltaista vapaamatkustamista, että esimerkiksi lasteja uudelleen lastaamalla jossain välisatamassa lähellä Eurooppaa pystyttäisiin kiertämään näitä päästökauppamaksuja ja siten saamaan vaikkapa kaukaa maailmalta tuotavalle teräkselle esimerkiksi epäreilua kilpailuetua verrattuna Suomessa puhtaalla teknologialla, puhtaasti tuotetulla sähköllä tuotettuun teräkseen nähden. Meidän kaikki laivakuljetuksemme saaripoikkeusta lukuun ottamatta, joka on tärkeä yksityiskohta tässä isossa kokonaisuudessa, kaikki liikenne, tulevat päästökaupan piiriin, ja suomalaiset toimijat tietysti velvoitteistaan aina huolehtivat.

Eli tässä mielessä, arvoisa puhemies, on tärkeää, että kun tätä sääntelyä Euroopan tasolla toimeenpannaan ja uusia suuntaviivoja päästökaupan kehittämisestä tulevaisuuteen luodaan, niin huolehditaan siitä, että hiilivuotoa ei pääse tapahtumaan sen johdosta, että esimerkiksi Suomi — maa, jossa todella vaikkapa sähköä pystytään päästöttömästi ja puhtaasti tuottamaan — joutuisi epäreilun ja kohtuuttoman kilpailutilanteen takia sitten omaa tuotantoaan luovuttamaan sellaisiin maihin, joissa sitten vaikkapa se sähkön tuotanto tapahtuu paljon suuremmilla päästöillä ja likaisemmilla teknologioilla. Eli tämä on tärkeää sekä asian toimeenpanon yhteydessä että päästökaupan jatkokehittelyssä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Löfström.

21.45 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Vi behandlar här lagförslaget som innebär att sjöfarten och flygtrafiken inkluderas i EU:s utsläppshandelssystem. Det kommer att öka kostnaderna för Finlands utrikeshandel med uppskattningsvis cirka 500 miljoner euro per år.

Den gröna omställningen av sjöfarten och flygtrafiken är ytterst viktig. Problemet är att tillgången på miljöbränslen är dålig. Vi måste snabbt öka tillgången på nya miljöbränslen som grön etanol, grön vätgas eller Sustainable Aviation Fuel. På grund av Finlands geografiska läge och stora beroende av sjöfart drabbas Finland oproportionerligt hårt av denna förändring.

Det var mycket viktigt att Finland och Sverige till sist fick ett undantag för vintersjöfart som innebär att fartyg med isklass får 5 procents rabatt. Det här är helt avgörande för att hålla hamnarna i norr öppna året om. Ett fartyg med isklass har tyngre skrov och starkare motorer som tyvärr innebär större utsläpp. Alternativet till att inte göra det är att inte ha trafik till hamnarna uppe i norr eller ha fler isbrytare, vilket också skulle leda till högre kostnader och ännu större utsläpp till följd. Det ser ut som att vi går mot en sträng isvinter och det är redan två finska isbrytare uppe i norr och två svenska isbrytare uppe i norr.

Ärade talman! Undantaget för vintersjöfart är tidsbundet och det är viktigt att Finlands arbete för en förlängning av undantaget inleds redan nu. Det är helt centralt för Finlands försörjningsberedskap.

Ärade talman! I lagförslaget och utskottets betänkande föreslås att Finland tar i bruk det så kallade ö-undantaget för färjetrafiken mellan fasta Finland och Åland. Det här är ytterst viktigt för att trygga Ålands tillgänglighet och goda förbindelser.

Arvoisa puhemies! Kuljetuskustannukset Ahvenanmaalle ja Ahvenanmaalta ovat jo nyt maamme kalleimpia. Jokaista Ahvenanmaalle lähetettyä pakettia kohti valtionyhtiö Posti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 70/2023 vp

perii 5 euroa 50 senttiä. Tämä otettiin käyttöön viime vaalikauden aikana — se on tämmöinen lauttalisä. Siksi on tärkeää, että me otamme käyttöön saaripoikkeuksen.

Ruotsissa otetaan käyttöön saaripoikkeus Gotlantiin suuntautuvassa liikenteessä, ja siitä on laaja yhteisymmärrys puoluerajojen yli, sillä kyse on saariyhteiskunnan selviytymisestä, kun turvataan toimivat liikenneyhteydet.

Liikenne- ja viestintävaliokunta, talousvaliokunta sekä ympäristövaliokunta katsovat, että riski siitä, että varustamot pidentäisivät reittejään saaripoikkeuksen takia, on melko vähäinen. Asiantuntijakuulemisissa on myös tullut esiin, että saaripoikkeuksen ilmastovaikutus on tässä yhteydessä erittäin pieni.

Toivon, että saaripoikkeus merkitsee sitä, että Ahvenanmaalle liikennöivät varustamot voisivat vähentää päästöjään nopeammin kuin jos ne olisivat saaripoikkeuksen ulkopuolella. Tämä on realistinen olettaamus, sillä jotkut varustamot ovat jo viestineet, että ne aikovat käyttää saaripoikkeuksella säästämänsä varat päästöjä vähentävien toimenpiteiden tukemiseen. Tällöin saaripoikkeuksella voisi olla myönteinen ilmastovaikutus, joka lisäksi vahvistaisi liikennettä pidemmällä tähtäimellä. Vihreä siirtymä on nimittäin väistämätön, mutta siihen tarvittavia teknisiä ratkaisuja ja ympäristöpolttoaineita ei valitettavasti ole vielä riittävästi.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.